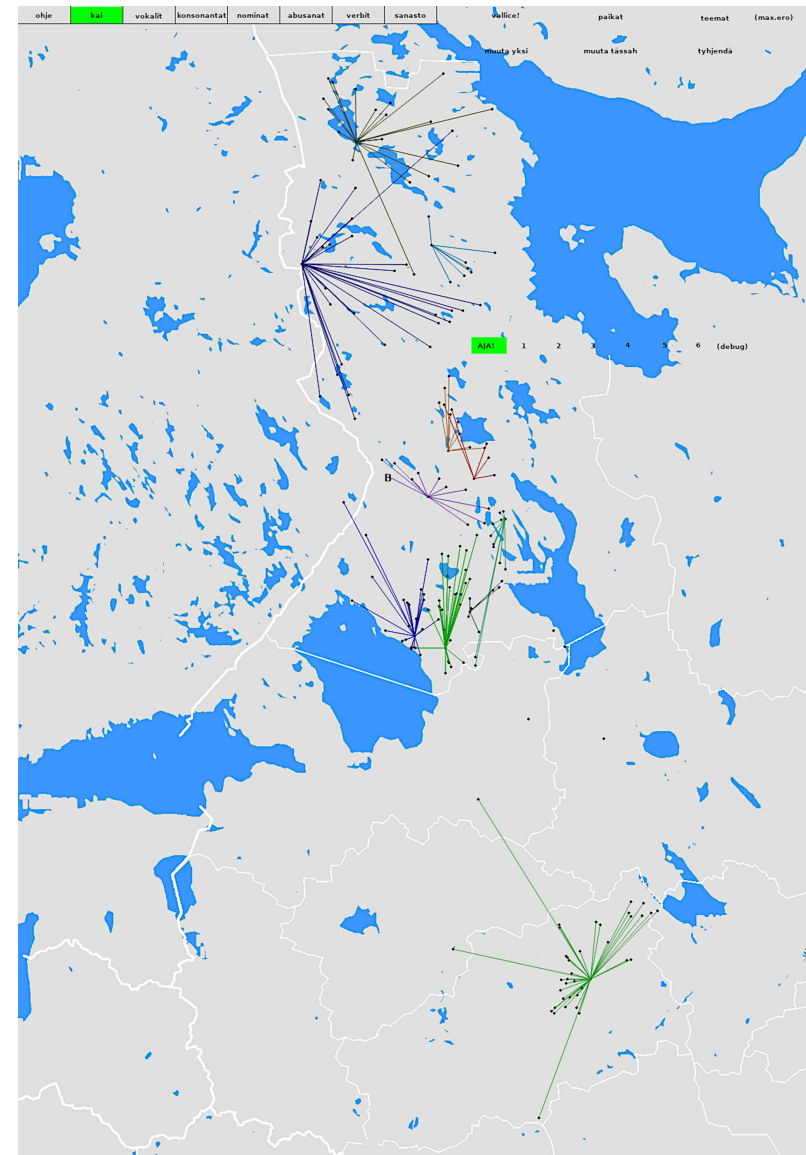

BUBRIHAN YHTENÄNE KARJALAN KIELI

SAMIZDAT
2022

Kartina 4.2: Tazon 2 klusterit

Lugu 5

LOPPUSANAT

Tämän kniigazen fokkussa on 85 vuuven tagazessa histouriessa. 1930-luvun algupuolella tverinkarjalazet suadih latinalazella kirjaimikolla kirjutettu kirjakieli, školakirjat da lapsien kirjallizutta karjalaksi. Vuozikymmenen loppupuolella Karjalan tazavallan karjalazetgi suadih yhtenäne karjalan kirjakieli, a kirillizellä kirjaimikolla kirjutettu. Samah aigah pandih alguh murrehatlasan kerändä da annettih karjalan kielelle virrallizen kielen stuatussa. Mintäh kaikki tämä pandih alguh nenga ruttoh da kolme vuotta myöhemi kumattih, kuin kaikki se olis ollut vain unda?

5.1 Histourijalline konteksta

Aijat oldih moizet. Karjalan rahvahan da kielen nygyne stuatussa riputah enzimäzen da toizen maailmanvoinan tuloksista, karjalazien valmistaudumattomuosta oman kul'tuurin ylläpiendäh, da Veniän da Suomen nacionalizmoista da himos niellä Karjala da karjalazet valloittajan resursaksi.

Enzimäne maailmanvoina heikendi Veniädä da kuadoi cuarin valan 1917. Bol'shevikat otettih valda Veniällä, a voina vielä jatkui. Autonomine Suomi jullisti iččenäzyön da Neuvosto-Veniä myöndyi sih, ku sillä oli kylläldi muudugi zobottua. Veniällä da Suomessa allettih voinat ruskieloin da valgieloin välillä. Suomessa se kesti vuuven 1918 keviäh suate da kiändyi valgieloin voittoh, Veniällä 1920-luvun alkuvuozih suate da ruskiet voitettih. Suomessa voinassa hävinnyöt ruskiet puuttuttih vangiluageriloih, johtajat pajettih Suomesta, enimät Veniäle, Edvard Gylling Ruoččih. Valgiet suomalazet huaveildih suuresta Suomesta da kerättih sodajoukkoja "vällendämäh" karjalazet Veniän vallasta. "Vällendäjät" ainos ei oldu tervehtulluot, a suomalazien heimosaldatoimiehitetyssä

Rebol'assa, Por'arvessä da Puadenessa rahvas iänesti Suomeh liittynän puolesta. Segavassa tilandehessa karjalane rahvas rubei tavoittelemah omua iččenästä, Veniästä da Suomesta rippumatoinda Karjalan valdivuo [9], a hävii bojuloissa bol'shevikolojen kera.

Iččenäzysjullistuksen da kanzalasvoinan jälgeh Suomessa pidi ruvetta sellittämäh valdivoloin välizie azieloja. Suomen delegacieda Neuvosto-Veniän kera käydävih neuvotteluloih johti J.K. Paasikivi. Sovittavie azieloi oli äijä, suurimbie tiettäväne rajan vedämine. Suomalazilla suurena huavehena oli vediä "luonnolline raja" Rajajovesta Luadogah, Oniegah da Vietnamereh. Petsamo oli liitetty autonomizeh Suomeh cuarin aigah. Ebärealistizie huavehie oli Inkeringi liittämizestä Suomeh. Delegacien jäzen V. Voionmaa prizmi päivännouzukarjalazille oigevutta piättiä valdivollizesta stuatussasta da kielestä, a Paasikivi [21] vastusti karjalazien autonomieda: "Keyhällä da vähäluguzella (140 000 karjalasta da 40 000 veniälästä) rahvahalla ei ole vägie omah kul'tuurah da autonomieh. Pidäsgo olla karjalankielizet školatgi, da yliopistogi?" Virkeh ozuttau realizmua kanzalizuo kielen da kul'tuurin ylläpiendäh nähte, a tože se ozuttau, ku suomalaine nacionalizma himoičči Karjalan meččie da järvilöi suomalazeksi assimiloittavan rahvahan kera. Ga unohtigo hän, ku samah tabah kuin suomalaine nacionalizma himoičči Karjalua, veniäläine nacionalizma himoičči Suomie veniäläzeksi assimiloitun rahvahan kera. Rauhansobimuksessa autonomizeh Suomeh kuulunuot Raja-Karjala da Petsamo jiidih Suomelle, a Rebol'a da Por'arvi jiidih Neuvosto-Veniälle. Vuuven 1920 lopulla hyväksytyn rauhansobimuksen veniänkielizessä liittehessä mainitah, ku Neuvosto-Karjalassa rahvahan kieli on hallinnon kieli. Karjalazien edustajua neuvottelussa ei ollut. Raja-Karjalassa, kumbazessa sordovuoziin aigah školissa opastettih veniäksi, ruvettih opastamah suomeksi.

Lyhytaigazen ruskien Suomen ekonomikkaministra Edvard Gylling kirjutti Ruoččista käzin Leninalle vuuven 1920 allussa da ezitti pluanan perustua Karjalah ruadorahvahan kommuna. Se perustettihgi kezäkuussa 1920 yhtistämällä Anuksen da Arhangelin gubernijoin karjalankielizet alovehet. Eläjä kommunassa oli nenga 150 000, kudamista 60% karjalazie, 37% veniäläzie. Vuodena 1923 kommuna muutettih Karjalan Autonomizeksi Socialistizeksi Neuvostotazavallaksi da sih liitettih veniänkielizie alovehie. Tazavallan rahvaslugu oli 221 600, siidä 56% veniäläzie, 43% karjalazie da vepsäläzie. Hos suomalazie ei ollut ni yhty procentua rahvasta, hyö miehitettih hallindon tärkevimät paikat [12]. Neuvosto-Karjalan suomalazet johtajat ei pietty karjalan kieldä kehityskelbozena kielenä eigo hallindoh pättävänä kielenä. Sentäh, hyö sellitettih, Tartun rauhansobimuk-

sessä mainittu Karjalan rahvahan (kirja)kieli on suomen kieli. Se azetti karjalan kielen kehityksen. Sentäh heidä ongi jälgehpäi nimitetty “ruskieloiksi fennomanoiksi” [14, 12].

5.2 Kielipoliitikka 1. muailmanvoinan jälgeh

Syyt karjalan kielen stuatussan ruttoh nouzuh da vielä rutombah hylgiändäh Neuvosto-Veniällä oldih kieli-, kannallizus- da valdupoliittizet, kuin Anttikoski [2] sellittäy. 1920-luvun allussa ei ollut vielä selvä, kenen kähiz valda Veniällä jäy. Ku cuarin valda oli autorituarista uskondoh nojavujua, kapitalizmutua kannattajua, feudalistizen muanomistuksen jatkajua, kannallizuspoliitiekassa panslavistista, vähembistörähvahie sordajua, cuarin vallalla oli äijä vastustajua. Hos bol’sevikoin ydinjoukko tahtoi pidiä vallan lujasti omin kähizsä, heijen taktikka oli kuhkuttua vähembistöt da intelligentsija, kudamah nuori Bubrihgi kuului, revol’ucien puolelle. Tämä oli perusta 1920-luvun valdu-, kannallizus- da kielipoliitiikalle. Täh perustuttih suuret kirjalmaltokampuaniet, kudamissa kymmenet kanzat suadih oma kirjakieli da omakielizet školat.

Kirjakielen luajinnassa pidäy reššie monda vaigieda kyzymystä. Pidäy vallita kirjaimikko, kumbane pädöy sille kielelle. Karjalazille latinane kirjaimikko oli luonnolline valličenda, ku sillä kirjutetah toiziegi suomelas-ugrilazie kielie da se pädöy karjalan kielen fonetikkah. Revol’ucien jälgeh moine valličenda oli mahtolline, duumaittihbo ruveta sillä kirjuttamah veniän kieldägi. Pidäy normittua kieli, ku yhtellä kirjutannalla vois tavoittua eri murdehien pagizijat, ts. luadie kanzua yhtistäjä kirjakieli. Pidäy organizujia opastus da nostua školat. Ga eihäi kieli ole vain školah varoin, se on elaiğah varoin – pidäy organizujia ruadopaikat, hallindo da palvelut niin, ku kannalline kieli pädis yhteiskundaelokseh.

Tässä kontekstassa Bubrih sai vuodena 1931 ruavoksi luadie kirjakieli Kalininan (Tverin) karjalazille. Erillistä kielioppie ei luajittu, a kielioppi kirjutettih karjalan kielen opastundakirjoih, ezim. [4]. Samah aigah Petroskoissa valdah piässyöt “ruskiet fennomanat” estettih karjalan kielen kehittämine valdivollizeksi kieleksi. Tverih heidy ei tahtottu piästäi, a tverinkarjalazessa opastundukirjassa [5] kirjutetah Karielan Respublikan kielestä nenga: “Kaikki karielazet [Karielan Respublikassa] opastutah finnoin kielellä, kumbane on heiläh maltavembi hormin kieldä”, mainiččematta karjalan kieldä.

Tverilästä kirjakielä luadijessa Bubrih rubei huavumamah tiedoloin ke-

riändiä kaikista karjalan murdehista. Sen jälgeh, ku vuozina 1936-1937 Petroskoissa suomelazet piämiehet da virganiekat oli erotettu da tapettu, Karjalan Tazavallassa algoi lyhytaigane karjalan kielen nouzu. Vuodena 1937 Bubrih sai ruavoksi luadie kaikille karjalazille yhtenä kirjakieli. Sih varoin hän julgai veniänkielizen karjalan kieliopin [6] (tämän kirjan luvut 1-2) da murrehatlasan kerändäpluanan [7]. Karjalan kieli nostettih Karjalan Autonomizen Socialistizen Neuvostotazavallan virrallizeksi kieleksi [2, 17]. Tverissä kehitettyö karjalan kirjakielä kirjutettih latinazilla kirjaimilla. 1930-luvun loppupuolella kielipoliitikka oli jo muuttunut da kirjaimikon valličenda nouzi uuvestah piätettäväksi. Kirillizellä kirjaimikolla oli kannattajua veniäläzessä da karjalazessagi rahvahassa. Ga hallinnosta annettih viesti, ku karjalan kielen kirjaimikosta piättämine ei ole karjalazien dielo. Mugai Moskovan keskushallindo “hyväksyi karjalazen ruadorahvahan pakičukset” (ts. miäräi rahvahalta kyzelemättä) kirjutua karjalan kirjakielä kirillizellä kirjaimikolla.

Kussa ruatah kieliruaduo, siellä toratahgi kielestä, hyväh libo pahah luaduh: konza normassa ei ole otettu yhtä murrehta huomavoh, konza toista. Bubrihan kielioppie čakattih suomelazuosta da händy pandih tyrmäh da suudittih surmah. Hänen ehoitusta kirjakieleksi kohennettih (libo rikottih) kahtehgi kerdah. Vuozikymmenen lopul 1937-1940 veniän kielioppi da oigiehkirjutus pidi ottua huomavoh karjalan kieliopissa, ku veniäläine karjalan kieldä maltamatoingi vois ellendiä, midä kirjutetah. Ezimerkiksi ulgopaikallissijat korvattih yhtellä dativalla [1, 22], uuttu sanastuo otettih ohjehien mugah veniän kielestä kč. [16]. Vuozikymmenen vaihtuttuu 1940 kielipoliitikka tävvelleh muuttui. Suomen talvivoinan jälgeh vuuven 1940 konstituciessa karjala menetti virrallizen kielen stuatussan da “fašistine” suomen kieli uuvessah nostettih karjalazen rahvahan kirjakieleksi. Ajatuksena onnuako oli Suomen da Karjalan yhtistämine da liittämine Neuvostoliittoh. Vielä yksi pluana Suuresta Suomesta.

Muistoksi lyhytaigazesta virrallizen kielen stuatussasta jädih kymmenet opastundu- da lapsien kirjat. Akadeemine murrehatlasprojekta sai jatkuo, a sen kirjan painandah ei löydynyt dengua ennen vuotta 1997, Suomessa. Bubrih kuoli enneaigazesti vuodena 1949 kesken luvenduo.

5.3 Kielipoliitikka 2. muailmanvoinan jälgeh

Vuuven 1940 jälgeh karjalan kieli suudittih Neuvostoliitossa perspektiivattomaksi kieleksi, kumbane haittuu veniän kielen opastundua. Van-

hembie kiellettih pagizemasta lapsille karjalaksi. Karjalazih kylih tuodih veniäläzie, valgoveniäläzie da ukrainaläzie da kandurahvahien pidi assimiloiduo tulolazien kieleh. Myöhembie pienembien “perspektiivattomien” (karjalazien) kylien eläjät pakolla siirrettih suurembih kylih libo ruavon perässä kylistä linnoih. Talohuspolitiikka tovellizuossa oli valdu-, kannallizus- da kielipolitekkua, yhtenäzen veniänkielizen neuvostorahvan luajindua.

Suomen Veniäle hävityn voinan periä Raja-Karjalassa elänyöt karjalankielizet karjalazet (kuin Luadogan luodehrannalla da Kannaksella elänyöt suomenkielizet karjalazetgi) puututtih pagolaziksi Suomeh. Alguh heidä sijoitettih yksih paikkoih karjalazen kodipaikan mugah, a terväh hyö levittih leivän perässä ymbäri Suomie. Suomen karjalazet jäidih hengih, a menetettih kodiranda da kieli.

5.4 Neuvostoliiton langienda

Uuzi mahto karjalan kielelle avavui vuodena 1992 Neuvostoliiton langienan periä. A kieliruado ei jatkunut samasta kohtasta, kumbazeh se jäi 1940. Noustih uuvet torat karjalan kielestä: ongo se veniä, suomi libo mitah to karjalan murdehista. Bubrihan yhtenäne kirjakieli ei pädenyt karjalan kieleksi sentäh, ku se oli “esperantuo”, kumbane ei perustu yhteh karjalan murdeh. Iman sobuu yhtestä karjalan kielestä, tazavallan nimenandaja kieli ei kelvannut tazavallan virrallizeksi kieleksi. Vienan, livvin, lyydin da tverin murdehille ruvettih luadimah eri kielioppiloja. Suomessagi karjalan kieli nouzi paginah – da torah. Suomessa ruvettih luadimah vielä yhtä “karjalan kieldä” varzinkarjalan suvimurdehien pohjalla. Virrallizen kielen Stuartussua karjalan kieli Suomessa ei suannut.

5.5 Vähembistökielien Stuartussas

Vähembistökielien universualine probliema on tämä: Muailmassa paistah 7000 kielellä, valdivoloi on nenga 200 [20]. Valdivolline valda tahtou, puaksuh vägivaldazesti pakoittaugi, ku kaikki paistas hallindon kielellä. Keskiäriin valdivuo kohti on 35 kieldä, da kielder kohti miljona pagizijua. Lässä puolet muailman rahvahasta paistah nellii suurinda kieldä, a on kielie, kudamilla on vain yksi pagizija. Tässä verdailussa karjalan kieli on vielä 7000 kielen joukossa aiga suuri kieli, a suassa vuvessa karjalaksi pagizijan rahvahan lugu pakui nengä nellännesmiljonasta kymmenendeh

vuittih. Karjalan kieli on puuttunut vagavasti varavonalazeksi kieleksi [23].

Muailmanvoinien jälgeh kannakunnat riähkien tunnossa perustettih kannoinvälizet organizaciet sobuh eländäh varoin. Pahaksi ozaksi Kannoin Liitto da Yhtistynnyöt Kannakunnat jäidih heikoiksi sentäh, ku net perustettih voittajien siännöillä: suurimmilla valdivoloilla on valdu estii päätökset da toimie niidy vastah oman mielen mugah.

Karjalazet ei suadu Kannoin Liitosta tugie iččenäzelle valdivolle [9].

Yhtistynnyzien Kannakundien universualine ristikanzan oigevuksien deklaracii lubuau kaikille rahvahille oigevuksen omah kieleh da kazvatukseh. Se ei tarkoita, ku kussatahto kellätahto olis mahto suaha školaopastusta omalla kielellä – sehäi olis mahtotoi – a vägevembi ei suas pakoittua heikombua kielen da kul’tuuran vaihtoh. Valdivoloin pidäs tugie vähembistökielie da muamankielistä školaopastusta.

Europassa ristikanzanoigevukse vardoiččou European Neuvosto. Se luadi vuodena 1992 vähembistökielien peruskirjan, kumbane velvoittau sobimusvaldivot ylläpidämäh kodoperäzie kielie. Veniä da Suomi allekirjutettih sobimus. Vuodena 2009 Suomi lizäi karjalan kielen Suomessa kodoperäzien kielen luvetteloh da sen mugah Suomi on vellalline dokumentiiruiččemah kielen tilasta European Neuvostolle. Yhtelläh konkriettista tugie on ollut vähä da karjalan kieli ei ole suannut Suomessa virrallizen kielen Stuartussua, hos se ongi suomen sizärkieli, libo juuri sen täh. Veniällä annettih vuodena 2002 zakon, kumbazen mugah virrallizie kielie kirjutetah kirillizellä kirjaimikolla. Vuodena 2022 Veniä eroi European Neuvostosta.

Hos on helppo sanuo, ku jogahizella pidäs olla oigevus käyttää muamankieldä kodirannalla, kannallisvaldivoloilla on vaigie tunnustua moine kannallizien vähembistökielien oigevus. Sen jälgeh, ku meijän ezituaot noustih Afrikassa kahtella jallalla kävelemäh da kirgumah signaloi toizille, olemma vaihtanut kieldä da paikkua moneh kerдах. Pidäy ellendii ku vain kuollut kieli ei muutu. Konza tehnolougii muuttuu da susiedat muuttutah, kieligi muuttuu libo vaihtuu, pakoittamatta, ristikanzan da rahvahan päätöksellä. Konza karjalazien ezituaot da ezimuamet tuldih Karjalah, tiällä jo oldih rod’nat saamelazet da hos ket enne heidä tulluot. Veniäläzet tuldih karjalazien jälgeh. Enämbi tuhattua vuotta Karjala on ollut karjalazien kodiranda. Jälgimäzen suan vuvven aigua valgiel da ruskiel fennomanat, mollembat kaksi kerdua, opittih luadie suomenkielistä Suurda Suomie. Tuhattua vuotta veniäläzet ollah levitetetty imperiumua, kudamas piälimbäzenä virrallizena kielenä pidäy olla veniä. Karjalazet ollah puuttuttu vähembistöksi, kuin ulgomualaziksi kodirannalla, ilmai valdivollizii kielioigevuksii.

Vähembistökielen stuatussa huononou kovan libo pehmien pakon alla, a kohenduu vaigiesti. Demokruattizessa hallindossa kielioigevuksie puolistetah ruadamal kieliruaduo da argumentoimalla hallinnon kera. Autorituarizessa hallinnossa pidäy tirpua, vuottua hallindon vaihtundua libo hajuondua, a heittelemättä ruadua omua kieliruaduo. Kieliruado da kielen juurruttamine hallindoh da rahvahan mielih otetah aigua, a poliittine konjunktua stuatussan kohendamizeh voi olla lyhytaigaine. Ilman pluanua da sitkiedä, vaigieloin aigoin yli jatkuja ruaduo stuatussan nostamine voi kuaduo laiskan levonkohendajan argumentah – talvella ei targie, kezällä ei kergie. Hyvän siän aigua ei pidäs käyttöä toruandah.

5.6 Mintäh Bubrih?

Dmitrii Bubrih on karjalan kielelle targie tiedomies sen täh, ku huolimatta poliittizista vastoinkäymizistä hän omisti elaijan karjalan kielen tutkimukselle da kieliruavolle. Hän tiedi, midä tarvith kielen piendäh – identitietta ei elätä kieldä, tarvith kazvatusta, ekonomiekkua da socialista aktivitiettä. Hän ozutti kuin luadie kirjakieli, kudama kelbuas käytökielekse. Hän tuotti äijän tutkimustieduo, midä kirjakielen luajinnassa tarvith. Hänen tutkimuksen tulokset ollah vielägi käyttökelbozet da arvokkahat vuozikymmenien jälgeh. Hän ozutti, kuin tiijollizeh ruadoh pidäy ottavuo. Äijästä suamma händä kiittiä. Ei ole tyhjänpagizija mužikka hän, kudamua työnnetäh tyrmäh da suudith surmah kielitiijollizen ruandan täh.

Lähteet

- [1] Анисимов Н.А.: Карельскоин килен грамматика. I. Части (фонетика и морфология) Карельской Государственной Издательства, Петрозаводска 1939.
- [2] Anttikoski E.: *Neuvostoliiton kielipolitiikkaa: Karjalan kirjakielen suunnittelu 1930-luvulla.* https://www.researchgate.net/publication/323476605_Neuvostoliiton_kielipolitiikkaa_karjalan_kirjakielen_suunnittelu_1930-luvulla_Lisensiaatintutkielma_Joensuun_yliopisto_1998 (31.5.2022)
- [3] Austin P.: *The Karelian Phoenix.* Studies in Languages 45. Joensuu yliopisto, 2009.
- [4] Beljakov A., Bubrih D.: *Karielan kielen učebnikka. Toine čuasti. Gramatikka i oigie kirjutanda.* Gosudarstvennoi Učebno-pedagogičeskoi Izdatel'stva. Mosku 1936.
- [5] Beljakov A., Gribkov, P., Smirnov P., Smirnova K.: *Ruamma urhakaldi.* Luvenda kniiga toizella opaššunda vuvvella varoin. Mosob-lispolkoman izdatel'stvan karielane otdelenja, 1932.
- [6] Бубрих Д.В.: Грамматика карельского языка (фонетика и морфология). Карельский научно-исследовательский институт культуры, Петрозаводск 1937.
- [7] Бубрих, Д.В.: Программа по собиранию материала для диалектологического атласа карельского языка Петрозаводск 1937.
- [8] Bubrih D.V., Beljakov A.A., Punžina, A.V.: *Karjalan kielen murrekartasto.* Suomalais-ugrilainen seura, 1997.
- [9] *Le Droit de la Carélie.* Gouvernement Central de la Carélie, Helsinki 1921.

- [10] Фокин, В.П., Баранцева, А.П., Юдина, Ф.И., Никитин, В.И. Демина Н.А., и Вознесенская, Т.И.: Каризлан кизлен учебника, Тойне чуасти. Карельской Государственной Издательства, Петрозаводска 1938.
- [11] Фортунатова, Е.Я.: Лувенда кннига, Энзимане оза. Карельской Государственной Издательства, Петрозаводска 1937
- [12] Huuska, V. *Edvard Gylling ja Neuvostoliiton suomalaisfennomaanit* <https://puheenvuoro.uusisuomi.fi/veikkohuuska/271451-edvard-gylling-ja-neuvosto-karjalan-suomalaiset-fennomaanit>, 2019.
- [13] Jájá, J.: *An Introduction to Parallel Algorithms*. Addison-Wesley, Reading, Massachusetts, 1992.
- [14] Kangaspuro M.: Mielikuvien Karjala. *Idäntutkimus* 2/2003:1-2
- [15] Kotimaisten kielten keskus, Palander, M., Koivisto, V., Riionheimo, H. (2018). *Raja-Karjalan korpuksen ladattava versio* [puhekorpus]. Kielipankki. Saatavilla <http://urn.fi/urn:nbn:fi:lb-2017121322>
- [16] Молотов, В.М.: Советскойн Союзан внешнйх Политикках нах. Киändäjä tundematoin. Карельской Государственной Издательства, Петрозаводска 1939.
- [17] Nippolainen, I.: Karjalan tasavallan kielipolitiikan vaiheet perhearkiston asiakirjojen peilissä. *Carelia* 2010/10:150-157.
- [18] Novak I., Penttonen M., Ruuskanen A., Siilin L. 2019: *Karjalan kieli kielioppilois - foneetiekan da morfolougien verdailu*. Karjalan Kielen Kodi, 2021.
- [19] Novak, I., Penttonen, M.: Analysis of Karelian dialect division based on algorithmic clustering. *Linguistica Uralica LVII*, 2021-2.
- [20] Penttonen, M.: Kieli da mieli – elbyygo muamankieli. *Oma Mua* 2020:6.
- [21] Polvinen, T., Heikkilä, H., Immonen, H.: *J.K. Paasikivi: valtiomiehen elämäntyö. 2, 1918-1939*. WSOY, 1992. <https://jkpaasikivi.fi/book/valtiomiehen-elamantyo-2/tarton-rauha/>

- [22] Ригоев, А.Е., Сергеев, М.Е.: Карельскойн кизлен грамматика, II. Чуасти. Синтаксис. Карельской Государственной Издательства, Петрозаводска 1939.
- [23] Sarhimaa A. *Vaietut ja vaiennetut – karjalankieliset karjalaiset Suomessa*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 2017.
- [24] Тетюрев, В.А.: Естествознания. Энзимане чуасти. Карельской Государственной издательства. Петрозаводска 1938
- [25] Wiik, Kalevi 2004. Karjalan kielen murteet: kvantitatiivinen tutkimus. *Fimmo-Ugristica* 26: 239-302.